

29. NÁRODNÍ LIGA

LIBOR VYKOUPIIL

1. Vznik strany

Když byl *Jiří Stříbrný* (1880–1955) na brněnském 11. mimořádném sjezdu Československé strany socialistické dne 8. září 1926 spolu se svými stoupenci ze strany vyloučen, odmítl se stáhnout z politiky. Od počátku usiloval o revizi usnesení sjezdu a využíval i faktu, že si prozatím podržel poslanecký mandát. Nakonec však opustil myšlenku návratu a konstitoval na sjezdu svých přívrženců konaném 8. května 1927 v Praze novou organizaci pod názvem **SLOVANSKÁ STRANA NÁRODNĚ SOCIALISTICKÁ**. *J. Stříbrný* se tak stal vůdcem opozice československých socialistů a jeho hnutí v sobě soustředilo všechny bývalé i současné nespokojence. Strana sice byla formálně ustavena, ale *Stříbrný* úmyslně nebudoval její organizační strukturu, aby si neuzavřel případnou cestu zpět do socialistické strany. V řadách jeho stoupenců se objevil *Václav Choc* (1860–1942), jehož politické ambice byly zklamány už v roce 1920, bývalý senátor *Čeněk Josef Lisý* (1874–?), zástupce žižkovského výboru *Antonín Chmelík* (1891–?), který proti němu dříve ostře vystupoval, a také poslanec *Jindřich Trnobranský* (1883–1945) a redaktor *František Schwarz* (1891–1947), kteří byli spolu s ním vyloučení. Zvrat nastal 19. května 1928, kdy byl *J. Stříbrný* rozhodnutím volebního soudu zbaven poslaneckého mandátu. První řádný sjezd nové strany se měl sejít 28. dubna 1929 v Praze a odhlasovat kromě jiného i změnu jejího názvu, nový program a obnovené stranické vedení. Po dlouhých sporech byl posléze přijat návrh na nový název ve znění Radikální hnutí – slovanští národní socialisté. *J. Stříbrný* tak chtěl podchytit co možná nejvíce nespokojenců, ať původně politicky patřili kamkoliv. Socialismus byl v názvu ponechán jen kvůli starým národním sociálům, neboť jak se měl vyjádřit sám *J. Stříbrný*, „socialismus musí míti každý v srdci, ale jinak je to překonaná utopie“. Strana nakonec na sjezdu přijala jiný název: **RADIKÁLNÍ STRANA – SLOVANŠTÍ SOCIALISTÉ**. Podle autorů nového názvu šlo opět o taktické opatření. Nový název měl doložit jednak konec pokusů o domluvu s národními socialisty, jednak pojmenovat základní orientaci na pozitivní slovanskou politiku. Jen pojem „radikální“ poněkud nekoresponduje s představou, že vznikla strana středu.

Vznikem tohoto uskupení byl dán základ straně, kterou pro zjednodušení označujeme v dalším vývoji jako **NÁRODNÍ LIGU** – pod tímto názvem

se v dubnu 1930 osamostatnila z protihradního bloku zvaného Liga proti vázným kandidátkám.

2. Program

Program byl na úvodním jednání shrnut do hlavních hesel: parlamentarismus proti vládě autorit a svornost ve straně, a to pod hlavičkou socialismu, nikoli však marxistického, ale národního. Program nové *Stříbrného* strany z května 1927 začíná prohlášením: „Jsme stranou sociální, národní a tento národ dáváme do rámce slovanství“ a pokračuje velmi vzletnými frázemi. Obsahuje kapitulu o programu národním a slovanském, část je nazvána „pro demokracii a republiku“, jeden oddíl se věnuje programu sociálnímu a hospodářskému a nechybí ani pasáž o kulturním programu. V textu najdeme poměrně konstruktivní napadení senátu, který by měl být přebudován na jakousi hospodářskou sněmovnu, ale i poněkud nejasně zformulované útoky proti „všeobecnému státnímu kolektivismu“. Vesměs jde o obecné fráze s výraznějším akcentem národním a přetrvávajícím důrazem na otázky sociální. Plánovitě se program příliš nevzdaloval od původních programů národních socialistů, do jejichž řad *J. Stříbrný* stále ještě směřoval. Jen podle svého názoru „očistil“ původní myšlenky a ideály národního socialismu a vlastně jej částečně internacionalizoval, tedy přiblížil jiným socialistickým směrům tím, že připojil ideu slovanskou.

Teprve poté, co byl *Stříbrný* zbaven poslaneckého mandátu, orientoval stranu jinak. Prohlásil: „Chceme se stát stranou středu [...], těch málo dělníků, kteří jsou i u nás organizováni se jistě spokojí s tím, že vynecháme z programu socialismus a nahradíme demokratiem.“ Zásadnějším způsobem musel přitvrdit před volbami roku 1929, kdy na sebe jeho Liga potřebovala upozornit přesvědčivou agitační kampaní. Hlavním argumentem měl být skutečně odpor proti panství politických stran, tedy proti závazným kandidátkám a rezervám poslanců. V programu strany se objevil i požadavek reformy volebního řádu a prosazení „přímé vlády lidu“, tedy plebiscitu. Další dvě velké skupiny pak tvořily požadavky sociální a cíle nacionální. Zatímco v první kategorii šlo převážně o nereálné plány, a proto i sliby byly demagogické, ve druhé kategorii tomu bylo jinak. Pokud jde o nacionalismus, *Stříbrného* politická uskupení se postupně vyhraňovala až k šovinismu. Nebylo to dáno jen vedením, které se rekrutovalo z řad ještě předválečných nacionalistů, ale zejména nástupem mladší, fašizující generace, která dávala tomuto pojmu jiný rozměr. Od nacionalismu si vedení strany slibovalo získat množství nespokojenců s hradní politikou, jimž mohl být jasně označen nepřítel.

Po slavnostním vyhlášení vzniku **NÁRODNÍHO SJEDNOCENÍ** 28. října 1934 se všechny tyto cíle ještě přesněji profilovaly a rovněž po rozpadu tohoto dočasného nesourodého seskupení si Národní liga podržela tyto hlavní principy až do svého zániku. Před volbami v roce 1935 slibovala Národní liga boj proti sobectví a nadvládě politických stran a za základ programu prohlásila národní myšlenku. Kladla důraz na silný stát jako záruku národní svobody a státní samostatnosti. V tomto státě měl mít československý národ prioritní postavení a využívat je v oblasti hospodářství, školství i kultury. Národní liga slibovala boj proti nezaměstnanosti a bídě, požadovala sociální spravedlnost pro zaměstnance a propagovala spolupráci zaměstnanců a zaměstnavatelů namísto třídního boje. Chtěla pevnou měnu, pořádek ve veřejném hospodářství, vyrovnaný rozpočet a zjednodušení veřejné správy. Tyto teze se nelišily od obecných prohlášení Národního sjednocení a Národní liga je neopouštěla ani později.

Ve shodě s profilací Národního sjednocení se i Národní liga definovala jako „hnutí národní, všenárodní, demokratické a pokrokové“. Do tohoto rámce bylo možno vtěsnat prakticky vše, včetně fašizujících tendencí, navenek reprezentovaných snahou po zjednodušení veřejného života, jakož i úsilí o posílení úlohy státní byrokracie. Národní liga si kladla za cíl „sdružit československé občany československé neb jiné slovanské národnosti a zabezpečit co největší politický, hospodářský a kulturní rozvoj národa a všech jeho složek a členů v duchu národní pospolitosti“. Skutečně se v tomto smyslu výrazně angažovala a její představitelé počítali s možností vytvořit blok s vyhraněně nacionalisticky orientovanými stranami na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Udržovali s nimi poměrně důvěrné styky a nahrazovali tak dřívější argumenty ze sociální oblasti, kde na množství otázek, které vyzvstaly v souvislosti s hospodářskou krizí, neznali a neuměli dát odpověď.

3. Vnitřní organizace

Struktura skutečné politické strany nebyla zpočátku budována, neboť *J. Stříbrný* se domníval, že jeho vyloučení může být dočasné. V dubnu 1929, když byla na 1. sjezdu strana konečně konstituována, dostala i všechny organizační atributy. *J. Stříbrný* se stal jejím předsedou, *Karel Pergler*, v té době ještě děkan právnické fakulty National University ve Washingtonu D. C., obdržel v nekan přítomnosti místo prvního místopředsedy, druhým místopředsedou a současně politickým tajemníkem byl *Čeněk Hubáček* a třetím místopředsedou *Zlata Husáková* za ženské hnutí. Byl zvolen i výkonný výbor, mezi jeho členy byli: *Z. Husáková*, *A. Chmelík*, *V. Choc*, *J. Kovář*, *A. Nepevný*, *Fr. Stříbrný*

a *J. Trnobranský*. Finanční komisi si ponechali v rukou *J. Stříbrný*, *A. Nepevný* a *J. Trnobranský*. Postupně byl vybudován organizační systém místních a okresních organizací, nepokrývaly však rovnoměrně celé území státu. Většina stoupenců *J. Stříbrného* pocházela z Prahy, kde strana pravidelně získávala téměř všechny mandáty. Významnější organizace pak působily v některých větších městech – Brně, Plzni, Olomouci, Karlových Varech nebo Hradci Králové. Na Slovensku se strana omezovala v podstatě jen na Bratislavu, na Podkarpatskou Rus její vliv nesahal.

Svou organizační strukturu si strana ponechala i v předvolebním období roku 1929, kdy se spojila s dalšími subjekty do Ligy proti vázaným kandidátním listinám; jednotlivá politická uskupení se tu totiž sešla jen účelově k volbám a později se jejich cesty opět rozdělily. V této době *J. Stříbrný* pochopil, že je účelné mít dobudovaný aparát strany a její organizační strukturu, ať již strana funguje samostatně, nebo je součástí většího celku. Národní liga si proto zachovala své vnitřní uspořádání i v další etapě, přestože byla po určitou dobu (v letech 1934–1937) součástí Národního sjednocení. Nikdy se s ním zcela nepropojila, pouze vyslala své představitele do vedoucích orgánů a *J. Stříbrný* se stal jedním ze tří místopředsedů jmenovaných bez určení pořadí. *J. Stříbrný* původně předpokládal, že se mu podaří Národní sjednocení ovládnout, soustředil se proto na jeho organizační výstavbu. Odmítal pouhé volební souručenství a důsledně prosazoval myšlenku úplného sloučení – jeho cílem však bylo zachovat strukturu vlastní strany a ovládnout aparát partnerů. V tomto duchu bylo již v prosinci 1934 zmocněno předsednictvo Národní ligy k urychlené přípravě a realizaci jejího úplného splynutí s ostatními složkami Národního sjednocení v jednotné hnutí s jednotným členstvím a s jednotným vedením. Po nezdaru úsilí o ovládnutí celého aparátu a nepřesvědčivém volebním výsledku v roce 1935 přestal mít *J. Stříbrný* o činnost Národního sjednocení zájem a tendence jeho politiky směřovaly spíše k rozvratu. Formálně Národní sjednocení budovalo jednotnou strukturu místních, okresních a krajských orgánů a už v zimě měl být uspořádán jednotný říšský sjezd, Liga se však pokoušela celé hnutí ovládnout či rozbít. Dne 26. srpna 1935 se dokonce v Olomouci konala krajská konference Národní ligy, na níž bylo odmítnuto sloučení s národní demokracií a vytvořeno vlastní opoziční vedení.

4. Satelitní organizace

Strana zdělila členění přidružených organizací od národních socialistů. Zvláštní skupinu mezi nimi tvořily odborové, ženské a mládežnické organizace.

Nejvýrazněji se politicky angažovala stranická mládež sdružená do *Mladé generace Národní ligy* – v čele s redaktorem *Karlem Kutem* (1902–1961). Na jaře 1933 organizovala Týden boje národní mládeže, který vyvrcholil 3. dubna krvavou srážkou na Slovanském ostrově. Při této neslavně proslulé akci zahynul představitel pokrokové mládeže, student E. Zahradníček. Ještě před spojením politických subjektů do Národního sjednocení, se již 12. prosince 1934 ustavilo Mladé Národní sjednocení, které se stalo hlasatelem nepokrytě fašistických idejí. Okopírovalo organizační členění, oslovování i rétoriku svého tisku podle německého vůdcovského vzoru. Právě uvnitř této mládežnické organizace vznikly i pořádkové sbory nazývané Šedá legie, která byla v zásadě fašistickou bojůvkou. Také po rozchodu s Národním sjednocením zůstala ligistická mládež nadále nejmilitantnější složkou strany. Na sklonku první republiky se pod vedením *K. Kuta* vytvořila *První linie*, radikální fašistická skupina mládežníků, která byla nakonec 4. června 1938 z Národní ligy vyloučena.

5. Tisk

Tisk se posléze stal nejvýraznějším reprezentantem Národní ligy – byl čten a veřejnost s ním byla obeznámena, zatímco činnost *Stříbrného* strany (s výjimkou jeho vlastní osoby) zůstávala v podstatě mimo společenskou pozornost. Pokud neměl vlastní tiskařský podnik, vydával *J. Stříbrný* své noviny nejprve v Grafii a později u Beauforta. První číslo *Poledního listu* vyšlo už 29. listopadu 1926, tedy dva měsíce po *Stříbrného* vyloučení ze strany československých socialistů, a záhy se k němu přidal *Večerní list*, který začal vycházet 19. března 1927. V lednu 1928 se objevil *Nedělní list* a ještě v tomtéž roce i *Pondělní list*. Aby si zajistil podmínky pro vydávání vlastních novin, zřídil *J. Stříbrný* spolu se svým bratrem *Františkem* tiskařskou akciovou společnost *Tempo*, s akciovým kapitálem dva miliony korun, ta pak zahájila svou činnost 3. června 1929. Každý z bratrů složil polovinu požadované sumy a také obdržel polovinu akcií firmy, *J. Stříbrný* se stal předsedou její správní rady. Toto místo zastával až do roku 1936, kdy po změně zákona o akciových společnostech odstoupil, jak sám přiznal, z daňových důvodů. Od roku 1929 začala společnost *Tempo* vydávat satirický časopis *Šejdrem*.

Pro potřeby Kanceláře prezidenta republiky byly shromážděny statistické údaje o nákladu *Stříbrného* tiskovin – k roku 1929 se vztahují následující čísla: *Nedělní list* měl náklad 36 000 výtisků; *Pondělní list* 75 000 výtisků; *Večerní list* 81 000 výtisků a *Expres* 19 000 výtisků. Přestože produkce tiskárny *Tempo* byla obecně považována za bulvární, dosahovaly listy poměrně vysokého

nákladu. *Stříbrného* tisk disponoval hustou sítí zpravodajů, denně měl zajištěny telefonické zprávy ze všech hlavních center republiky a udržoval od 30. let stálého dopisovatele v Moskvě.

Po „úspěchu“ Týdne boje národní mládeže byl satirický časopis *Šejdrem* v centru pozornosti státních úřadů a v květnu 1933 byla zakázána jeho distribuce v trafikách. Vedení *Tempa* se rozhodlo vybudovat vlastní síť kolportérů, ale realizace této myšlenky předpokládala dlouhodobější realizaci a náklad časopisu zatím závratně klesal. Posléze bylo jeho vydávání zastaveno, a to ještě dříve, než *J. Stříbrný* předtím uvažoval (na konci května 1933), a nahrazeno novým humoristickým časopisem *Ulice*. Počáteční velkorysý náklad 100 000 kusů však bylo třeba snižovat a nakonec se prodávalo tak 15 000 výtisků. V roce 1933 byl zastaven další z týdeníků nakladatelství *Tempo*, a to *Národní liga*. Časopis vznikl v roce 1930 jako teoretický politický orgán nové strany. *J. Stříbrný* tvrdil, že zastavení tohoto časopisu straně jen prospělo, neboť hnutí musí přejít k pozitivní práci a spolupráci s dalšími politickými subjekty a týdeník *Národní liga* něčemu takovému jen bránil.

Po Mnichově se jedním z klasických dokladů rozkladu společnosti stal vzrůstající antisemitismus. *Stříbrného* tisk patřil v tomto směru k těm nejagilnějším. Dokonce i postoje Beranovy vlády k židovské otázce označoval *Polední list* za neuspokojivé a s cynismem se k tomuto tématu vyjadřoval *Expres*: „Značná část národa si přeje, abychom židovskou otázku řešili s umírněností a v onom příkladném duchu spravedlnosti, kterým jsou nesena příslušná zákonná opatření sousední říše“.

6. Vnitrostranické poměry

Stříbrného Radikální strana – slovanští socialisté se již v roce 1927 začala sbližovat s pravicovými uskupeními na naší politické scéně. Hledala masovější podporu, ale současně si *J. Stříbrný* nechtěl svázat ruce otevřenou spoluprací s Gajdovými fašisty. Za zprostředkování národní demokracie nakonec vzniklo pouze účelové uskupení. V září 1929 v souvislosti s blížícími se parlamentními volbami navrhl *J. Stříbrný* spojení malých protihradních stran do Ligy proti vázaným kandidátním listinám. Liga byla sestavena 4. října 1929 a sešli se v ní představitelé *Stříbrného* Radikální strany, Národní obce fašistické a s nimi další skupiny a jednotlivci – Svaz nájemníků, Strana domkářů, maloročníků a hospodářských jednot, Družina válečných poškozenců, Jednota československého domova a Odborové sdružení hudebníků. Vztah mezi

jednotlivými subjekty byl však velmi volný a k organizačnímu propojení nikdy nedošlo. Žádný z partnerů se totiž nechtěl vzdát organizační samostatnosti a největší zájem byl o přilákání členstva.

Po volbách se protihradní seskupení začalo opět rozpadat. *Stříbrného* proud se nakonec osamostatnil 4. dubna 1930, a to pod názvem Národní liga. Na sjezdu konaném v lednu 1932 formulovali ligisté již otevřeněji svůj program stavovského korporativního zřízení. Přiblížili se tak politickému křídlu českého fašismu. Národní liga měla silné pozice v hlavním městě a zčásti i v Brně, jinde byl její vliv nevelký; platilo přitom pravidlo, že úspěšnější byla ve městech. Po celé následující období činnost Národní ligy stagnovala. Bylo to zapříčiněno jak procesy proti *J. Stříbrnému*, tak jeho dlouhotrvající nemocí; výrazně se ukazovalo, že jde o „stranu jednoho muže“. Teprve v roce 1933 zvýšila Národní liga svou aktivitu, což se projevilo ve dvou směrech. Jednak se výrazněji představila veřejnosti – zejména v dubnu 1933 v provokativní akci Týden boje národní mládeže, jednak rozvinula úsilí o zapojení do většího politického uskupení. Tím měla být politická strana, v níž by vedle *Stříbrného* stoupenců hráli hlavní roli Kramářovi národní demokraté. Dne 7. dubna 1934 se ustavila Národní fronta, kterou tvořila desítky organizací, z nichž nejvýznamnější byla Národní obec fašistická. Do čela Národní fronty se postavil profesor F. Mareš, který toto místo přijal zejména s ohledem na svou domněnku, že se do Národní fronty zapojí i Národní liga. *J. Stříbrný* však připojení odmítl, neboť sledoval několik dalších alternativ.

Až v dubnu 1935 se Národní liga zapojila spolu s Československou národní demokracií a Marešovou Národní frontou do Národního sjednocení, ale po neúspěchu ve volbách konaných téhož roku se oživily odstředivé tendence. Národní liga podporovala frakční činnost v řadách bývalé národní demokracie a měla v úmyslu ovládnout celé Národní sjednocení. *J. Stříbrný* se po volbách – v nichž sice získal poslanecký mandát, ale opět se jej vzdal, aby dodržel své předchozí sliby – pokusil získat v Národním sjednocení převahu. Jeho snaha však nebyla úspěšná, a proto následovalo prohlášení o vzniku tzv. lidového hnutí v Národním sjednocení z 18. dubna 1937, kdy se bývalí ligisté opět ustavili jako samostatná frakce. Sjezd Národní ligy 14. června 1937 pak potvrdil definitivně osamostatnění a schválil nový název, tentokrát ve znění **NÁRODNÍ LIGA – STRANA RADIKÁLNÍ, NÁRODNÍ A DEMOKRATICKÁ**. Do svého splnutí se Stranou národní jednoty na podzim 1938 fungovala již Národní liga samostatně. Její činnost se stále více stávala závislou na politice agrárníků a ještě před polovinou roku 1938 narušil její řady vnitřní rozkol,

když ve vedení získalo převahu nacionalistické křídlo kolem *F. Schwarze* a usneslo se na vyloučení radikální fašistické skupiny, již zmíněné První linie.

7. Zapojení do politického systému

Zapojení politických subjektů pod vedením *J. Stříbrného* do politického systému bylo komplikováno osobností samotného vůdce. Od vyloučení z řad československých socialistů se ocital stále více napravo a v závislosti na tom si vyhledával i spolupracovníky. V politickém spektru se Národní liga zpočátku profilovala jako strana s jistými prvky socialistickými, později je však zcela opustila ve prospěch sociální demagogie a výrazného akcentu nacionalistického. Jako spojence si nacházela fašistická uskupení, národní demokracii, s níž se načas sjednotila, a po svém opětném osamostatnění na sklonku první republiky spojovala svou politiku stále více s politikou republikánské strany.

Je-li výrazem postavení strany množství mandátů přidělených v parlamentních volbách, nestála si Národní liga nijak zvlášť dobře. Ve volbách roku 1929 se *Stříbrného* strana účelově spojila s fašisty do Ligy proti vázaným kandidátním listinám – získala celkem 70 857 hlasů a tím i tři křesla v poslanecké sněmovně. Jeden z mandátů byl v rámci politických dohod dán R. Gajdovi z Národní obce fašistické, dvě zbývající místa si rozdělili *Karel Pergler* a *J. Stříbrný*. Poté, co byl R. Gajda zbaven poslaneckého mandátu, nastoupil na jeho místo *A. Chmelík*, rovněž stoupenec *J. Stříbrného*. Jediným senátorem za Ligu se stal *J. Trnobranský*. Volby v roce 1935 přinesly Národnímu sjednocení jako celku 17 poslaneckých a devět senátorských křesel. Z Národní ligy byli přímo zvoleni poslanci *J. Stříbrný*, *F. Schwarz* a *A. Chmelík*, ve druhém skrutiniu pak ještě *Rudolf Smetánka* a *Ladislav Protuš*. V důsledku neshod s *F. Hodáčem* se *J. Stříbrný* (oba byli místopředsedy Národního sjednocení) však mandátu demonstrativně vzdal a jeho místo obsadil *K. Kut*. Jako senátor uspěl v prvním skrutiniu jen *J. Trnobranský*, ve druhém pak ještě *František Paulus*.

8. Zhodnocení

Národní liga byla fašizující stranou vůdcovského typu, která stála a padala s osobou svého tvůrce a organizátora *J. Stříbrného*. V její politice se mísily prvky nacionální s jistou mírou sociální demagogie, což umožňuje zařazení Národní ligy na okraj fašistického hnutí. Pokřik, který v jistých dobách dělala,

neodpovídal jejímu významu na politické scéně. Nikdy se jí nepodařilo prorazit mezi významnější politické subjekty, ačkoli vznikla právě proto, aby mohl *J. Stříbrný* uspokojovat své politické ambice, násilně přerušené jeho vyloučením z řad československých socialistů.

ODŠTĚPENECKÉ STRANY

Vzhledem ke složitosti vnitřního vývoje Národní ligy, lze jen těžko kvalifikovat původní a odštěpenecké hnutí, nebo dokonce posoudit, kdy dosahuje hnutí již charakteru strany. Považujeme-li po celou dobu existence, tj. od roku 1927 do roku 1938 Národní ligu nebo její jinak nazvané varianty v čele s *J. Stříbrným* za konzistentní základ, pak lze v některých etapách hovořit o odštěpeneckém hnutí, většinou však nedosahujícím podoby strany.

V době voleb v roce 1935 se aktivizovala uvnitř Národní ligy opoziční skupina s programem nazvaným *Jednotně vykořisťování proti sjednoceným vykořisťovatelům*. Ustavila se i skupina tzv. *dělnické národní opozice mládeže Národní ligy*, která vydala v březnu 1935 leták proti Národnímu sjednocení. Vůbec nejvýrazněji se politicky angažovala právě stranická mládež sdružená do *Mladé generace Národní ligy*. Aktivní byla již v době samostatného působení Národní ligy a poté v rámci Národního sjednocení. I po rozchodu s ním zůstala ligistická mládež nadále nejmilitantnější složkou strany. Na sklonku první republiky se radikální fašistická mládežnická skupina zformovala do již uvedené organizace *První linie*, která byla posléze 4. června 1938 z Národní ligy vyloučena.

Prameny a literatura

PRAMENY

Archivní

ARCHIV KANCELÁŘE PREZIDENTA REPUBLIKY PRAHA: fond *Stříbrný* u Národního soudu (1939); fond *Jiří Stříbrný*; fond *Národní liga*.

ARCHIV ČESKÉ STRANY NÁRODNĚ SOCIÁLNÍ PRAHA: fond *Čestný soud strany*; fond *Mimořádný sjezd r. 1926 v Brně*; fond *Proti fašismu a kolaborantům*; fond *Národně socialistická mládež*; fond *Různá politická hnutí (včetně fašistů)*; fond *Jiří Stříbrný*.

ARCHIV MINISTERSTVA SPRAVEDLNOSTI PRAHA: fond *Národní soud v Praze* – *Jiří Stříbrný*; *František Schwarz*.

ARCHIV MINISTERSTVA VNITRA PRAHA: různé fondy.

ARCHIV NÁRODNÍHO MUZEA PRAHA: fond Pozůstalost Karla Kramáře; fond Obrana Stříbrného; fond Pozůstalost Ladislava Rašína; fond Dopisy Stříbrného; fond Procesy s J. Stříbrným; fond Pozůstalost Františka Hlaváčka.
VOJENSKO-HISTORICKÝ ARCHIV PRAHA: fond osobní archiv Ladislava Rašína.

Tištěné

- SVOZIL, Josef: *Dr. Edvard Beneš a spol. Jejich škola. Organizace ministerstva zahraničí*. Praha 1926. 54 s.
- KRATOCHVÍL, J.: *Jménem republiky? Mé slovo k vítězství gajdovské pravdy*. Praha 1928. 16 s.
- Jiří Stříbrný – *Portrét politického demagoga a zakladatele nemravného tisku, píše demokrat*. Praha b. d. [1931]. 64 s.
- J. Stříbrný před vyšetřujícím výborem. *Zvláštní vydání Národní ligy*. Praha b. d. [1931]. 68 s.
- HORAK, Bohuš: *Konec demokracie*. Praha 1932. 15 s.
- STRÁNSKÝ, Jaroslav: *Kdo jsou a kdo nejsou národně sjednocení. Ne my o nich, oni sami o sobě. Zvl. otisk projevu poslance J. Stránského v poslanecké sněmovně*. Praha 1934. 8 s.
- HODÁČ, František: *Deset úkolů Národního sjednocení*. Praha b. d. [1935]. 29 s.
- KOVÁŘ, V.: *Veřejná žaloba proti Národnímu sjednocení*. Praha 1935. 32 s.
- ČAPEK, E.: *Lesk a bída politických stran. Volby 19. 5. 1935*. Praha 1937. 24 s.
- STŘÍBRNÝ, Jiří: *Kramářův soud nad Benešem. Spor dr. K. Kramáře s ministrem zahraničních věcí dr. Ed. Benešem*. Praha 1938. 128 s.
- STŘÍBRNÝ, Jiří: *T. G. M. a 28. říjen*. 3. vyd. Praha 1938. 162 s.
- SCHWARZ, František: *Boj za právo*, 1. Londýn 1942. 86 s.
- ŠANTRŮČEK, Bohuslav: *Tisíc devět set dvacet šest*. In: *Buřiči a tvůrci 1897–1947*. Praha b. d. [1947], s. 222–249.
- KUBKA, František: *Mezi válkami. Masaryk a Beneš v mých vzpomínkách*. Praha 1969. 226 s.
- Případ Gajdův!* Praha b. d. 16 s.

LITERATURA

- Československá strana národně socialistická 1897–1947*. Praha 1947. 165 s.
- DOLEJŠÍ, Vojtěch.: *Noviny a novináři*. Praha 1963. 552 s.
- MOSTECKÝ, R.: *Pokus o nástup fašismu a jeho první oběť*. In: *Sborník statí a vzpomínek na studentské pokrokové hnutí třicátých let*. Praha 1963, s. 111–116.
- SLÁDEK, Zdeněk: *Dobrodružné osudy Františka Stříbrného*. *Slovanský přehled*, 54, 1968, s. 427–434.
- HARNA, Josef: *Krise československého národního socialismu a brněnský sjezd strany národně socialistické v r. 1926*. *Časopis Matice moravské*, 91, 1972, s. 238–256.
- FIC, Vladimír: *Česká krajní nacionalistická pravice na Moravě a pokus o vytvoření Národního sjednocení (1932–1935)*. *Časopis Matice moravské*, 96, 1977, č. 3–4, s. 295–312.

- FIC, Vladimír: *Národní sjednocení v politické struktuře buržoazního Československa v letech 1934 – 1935*. Československý časopis historický, 26, 1978, č. 1, s. 26–57.
- FIC, Vladimír: *Národní sjednocení v politickém systému Československa 1930–1938. Příspěvek ke kritice českého buržoazního nacionalismu*. Praha 1983. 213 s.
- PASÁK, Tomáš: *K historii českého fašismu*. Praha 1985. 94 s.
- OLIVOVÁ, Věra: *Československé dějiny 1919–1939*, 2. Praha 1991, s. 203–401.
- SLÁDEK, Zdeněk: *Pět malých příběhů z historie první republiky*. Praha 1992. 55 s.
- VYKOUPIIL, Libor: *Slovník českých dějin*. 2. vyd. Brno 1994. 769 s.
- KLIMEK, Antonín – HOFMAN, Petr: *Vítěz, který prohrál. Generál Radola Gajda*. Praha 1995. 285 s.
- URBANČÍK, Vojtěch: *Národní sjednocení na jihovýchodní Moravě v tzv. první republice*. In: Slovácko, 44, 1995, č. 4, s. 185–197.
- VYKOUPIIL, Libor: *Brněnský sjezd Československé strany socialistické v r. 1926*. In: Forum Brunense. Brno 1995–96, s. 59–78.
- KLIMEK, Antonín: *Boj o Hrad, 1. Hrad a pětka (1918–1926)*. Praha 1996. 432 s.
- VYKOUPIIL, Libor: *Strana československých socialistů a Jiří Stříbrný v roce 1926*. Sborník prací filosofické fakulty brněnské university. C 43. Brno 1996, s. 115–128.
- RATAJ, Jan: *O autoritativní český stát*. Praha 1997. 250 s.
- VYKOUPIIL, Libor: *Jiří Stříbrný v čele vlastní strany*. Časopis Matice moravské, 116, 1997, č. 1, s. 217–232.
- KLIMEK, Antonín: *Boj o Hrad, 2. Kdo po Masarykovi? (1926–1935)*. Praha 1998. 684 s.
- SLÁDEK, Zdeněk: *K politickému chorobopisu první republiky. Aféra Jiřího Stříbrného a Radoly Gajdy v roce 1926*. In: Historické studie, číslo vydané k sedmdesátinám Milana Otáhalá. Praha 1998, s. 176–194.
- ČECHUROVÁ, Jana: *Česká politická pravice*. Praha 1999. 125 s.
- PASÁK, Tomáš: *Český fašismus a kolaborace (1922–1945)*. Praha 1999. 486 s.
- OLIVOVÁ, Věra: *Dějiny první republiky*. Praha 2000. 355 s.
- VYKOUPIIL, Libor: *Jiří Stříbrný*. In: Osobnost v politické straně. Ed. Pavel MAREK. Olomouc 2000, s. 211–226.
- VYKOUPIIL, Libor: *Jiří Stříbrný. Portrét politika*. Brno 2003. 318 s.